

ALBERT EDELFELT

1854 – 1905

PORVOON KULTTUURIKESÄ 2010 – EDELFELTIN JALANJÄLJILLÄ
KULTURSOMMAREN I BORGÅ 2010 – I EDELFELTS FOTSPÅR

ALBERT EDELFELT – SUOMEN KANSAINVÄLISESTI MERKITTÄVIN TAITEILIJAJ

Suomen kansainvälisesti merkittävin taiteilija Albert Edelfelt syntyi Porvoossa 21. pñä heinäkuuta vuonna 1854. Jo pikkupoikana hän osoitautui taitavaksi piirtäjäksi. Niinpä nuorukaiseksi vartuttuaan hän lähti opiskelemaan maa-laustaidetta ensin Antwerpeniin ja myöhemmin Pariisiin, josta tulikin hänen toinen kotinsa. Edelfeltistä kehittyi 1880-luvulla hyvin pariislainen taiteilija, joka kilpaili kaupungin vuotuisissa salongeissa voittoaasti ajan ranskalaisten mestareiden kanssa. Ateljeemiljööt, Pariisin salongit, muodikkaat pariisittaret, loistavat muotokuvat ja suomalaiset maisemat toivat hänelle palkintoja salongeissa ja näiden myötä tilauksia niin Ranskan valtiolta kuin Pietarin keisarillisesta hovista. Hän oli ensimmäinen suomalainen taiteilija, josta tuli kansainvälisesti tunnettu ja jonka teoksia ostettiin museoihin ja merkittäviin taidekokoelmiin.

Albert Edelfelt tunsi pariisilaisen sykkivän elämän keskellä suurta rakkautta kotimaataan kohtaan. Hän tahtoi kuvata myös suomalaisia aiheita ja osoittaa maailmalle, että Suomella on omaleimainen kansanperinne ja kulttuuri. Vuonna 1879 hänen äitinsä vuokrasi Haikon kartanon mailla sijaitsevan kesähuvilan. Tultuaan Haikkoon taiteilija ihastui saaristomaisemaan siinä määrin, että palasi tänne joka kesä kuolemaansa saakka. Seuraavan vuonna hän osti itselleen tilanhaltijan vanhan rakennuksen ja kolme vuotta myöhemmin rakennutti itselleen ateljeen kattoikkunoineen. Hän vietti täällä kaikkiaan 26 kesää. Porvoon saaristosta ja sen ahavoituneista saaristolaisista tuli hänelle ehtymätön innoituksen lähde. Kaikkiaan Edelfelt maalasi täällä yli 220 teosta, joista useat palkittiin Pariisin salongeissa. Vielä viimeisenä kesänä Edelfelt saapui Haikkoon ja työskenteli ahkerasti terveytensä horjumisesta huolimatta. Hän kuoli Haikossa 18. pñä elokuuta vuonna 1905.

Edelfeltin ansiot Suomen historian, kansan ja luonnon kuvaajana, kansainvälisenä muotokuvamaalarina sekä Vänrkki Stoolin tarinoiden kuvittajana ovat ainutlaatuiset maamme taiteen historiassa. Merkittävän elämäntyön hän teki myös suomalaisen kulttuurin edistäjänä ja vaalijana sekä Suomessa että ulkomailla. Näyttävän saavutus tällä alueella oli autonomisen Suomen oma paviljonki Pariisin Maailmannäyttelyssä vuonna 1900, mikä oli pitkälti Edelfeltin ansiota. Viimeisinä elinvuosinaan Edelfelt toimi myös määrätietoisesti suomalaisten nuorten taiteilijoiden auttamiseksi sekä kotimaassa että ulkomailla.

PORVOO NÄSINMÄELTÄ NÄHTYNÄ ①

Loisteliias harjoitelma teokseen "Porvoo Näsinmäeltä nähtynä" on maalattu Porvoossa kesällä vuonna 1898. Maalaus kuvaa näkymää Näsinmäeltä jyrkän rantatöyrään tiheästi kasvavien mäntyjen välistä kaupunkiin. Taustalla näkyy tuomiokirkko sekä oikealla punaiset ranta-aitat kirkkaassa päivänpaisteessa.

Alkuperäinen teos ostettiin yksityiskokoelmaan Pietariin, josta se vallankumouksen myötä kulkeutui Moskovan Tretjakovin galleriaan. Täältä

se siirrettiin vuonna 1923 Moskovan länsimaisen taiteen museoon. Tänä päivänä teos on Eremitaasissa Pietarissa. Harjoitelma taas on Ateneumin Taidemuseossa Helsingissä.

BORGÅ SETT FRÅN NÄSEBACKEN ①

En lysande studie till "Borgå sett från Näsebacken" målad i Borgå år 1898.

Målningen beskriver utsikten över staden från Näsebacken mellan tätta tallar på den branta strandvallen. I bakgrunden syns domkyrkan och till höger de röda strandbodarna i klart solsken.

Det ursprungliga verket köptes till en privat samling i S:t Petersburg och under revolutionen flyttades det till Tretjakoffgalleriet i Moskva för att sedan år 1923 överföras till Museet för västerländsk konst i Moskva. I dag kan man beundra målningen i Eremitaget i S:t Petersburg. Studien till verket återfinns på Konstmuseet Ateneum i Helsingfors.

PORVOON JOESSA UIVIA POIKIA ②

Teos on maalattu elokuussa vuonna 1886 kirkkaassa päivänpaisteessa Näsinmäen rannalla. Teoksen värit ovat täyteläiset ja rohkeat. Lämpiminä punertavat iltapäiväaurion sävyt heijastuvat jokeen ja rantaa reunustaviin aittarakennuksiin. Edelfelt on onnistunut vangitsemaan silmänräpäyksellisen liikevaikutelman erinomaisesti. Teos on Edelfeltin ensimmäinen vanhaa Porvoota kuvaavasta maalausten sarjasta.

BADANDE GOSSAR I BORGÅ Å ②

Konstverket är målat i starkt solsken på Näsebackens strand i augusti år 1886. Färgerna är mättade och djärva. Kvällssolens varmt röda nyanser återspeglar sig i ån och på bodarna vid åkanten. Edelfelt har lyckats fånga ett ögonblick av liv och rörelse på ett utmärkt sätt. Verket är den första av de många tavlor som skildrar det gamla Borgå.

PORVOO LINNAMÄELTÄ NÄHTYNÄ 3

Teos on maalattu ulkoilmassa elokuussa vuonna 1892. Aihe kylpee kesäillan kirkkaassa auringonpaisteessa, joka lankeaa vinosti oikealta. Sekä maisema että rakennukset hehkuvat voimakkaan punasävyisessä väriloistossaan. Teoksen voimakas värienkäyttö herättikin aikanaan ristiriitaisia kannanottoja. Väri on sivelty lyhyin paksuin vedoin, jotka tehostavat kuvan eloisaa, väreilevää vaikutelmaa. Teos on edustava esimerkki pohjoismaisesta impressionistisesta maalaustaiteesta. Maalauksessa on havaittavissa myös Edelfeltin mieltymys japanilaiseen taiteeseen, mikä näkyy männyn koristeellisesta juuriahjeesta, voimakkaista väreistä sekä lintuperspektiivistä.

Teos on ollut esillä Suomen Taiteilijain näyttelyssä 1892, Pariisissa Société Nationale des Beaux Arts:n salongissa 1893, Venäläisen taideakatemian näyttelyssä Pietarissa 1896 sekä Tukholmassa Taide- ja teollisuusnäyttelyssä,

josta Weckmanin suvun edustaja osti sen. Teos kulkeutui Hagelstamin huutokauppaan vuonna 1985, jolloin kauppaneuvos Satu Tiivola osti sen Vuoristo-Yhtiöt Oy:lle. Teos on sijoitettu Haikon Kartanon Keltaiseen saloniin.

BORGÅ SETT FRÅN BORGBACKEN 3

Konstverket är målat utomhus i augusti 1892.

Motivet badar i sensommaraftonens klara solsken, som faller in snett från höger. Både landskapet och byggnaderna glöder i starka röda färgtoner. Konstnärens färgval fick också ett mycket ambivalent mottagande. Färgen har strukits med mycket tjocka penseldrag som förstärker intrycket av liv och vibrationer i värmen. Målningen kan ses som en företrädare för den nordiska impressionistiska målarkonsten. Edelfelts beundran för de japanska färgträsnitten syns här i den upprotade tallen, de starka färgerna och det höga perspektivet.

Tavlan har visats på Finska Konstnärernas utställning 1892, i Société Nationale des Beaux Arts salong i Paris 1893, i Ryska Konstakademins utställning i S:t Petersburg 1896 och Konst- och industriutställningen i Stockholm, där den köptes av en representant för släkten Weckman. År 1985 köptes tavlan på Hagelstams auktion av Satu Tiivola för Vuoristo-Yhtiöt Oy. Tavlan kan idag beundras i den gula salongen på Haiko gård.

KATU PORVOOSSA 4

Teoksen aihe on Välitörmältä iltä-auringossa, ja se on maalattu kesällä vuonna 1902. Löytääkseen turmeltumatonta paikalliskulttuuria ja vanhoja idyllisiä kaupunkimiljöitä asukkaineen monet Edelfeltin kollegoista matkustivat kesäksi Bretagneen tai Etelä-Ranskaan maalaamaan. Porvoon seutu vastasi Edelfeltin kaipuuseen alkuperäisestä kansankulttuurista. Teoksen punaiset ja kullansävyt luovat vaikutelman laskevan kesäauringon lämmöstä. Yksin kujaa pitkin kävelevän naisen hahmossa on havaittavissa alakuloisuutta, mikä johtunee Edelfeltin suuresta surusta äidin kuoltua loppukesällä 1901. Edelfeltin totesikin ensimmäisen kesän äidin kuoleman jälkeen olleen hyvin vaikean.

Teos on ollut esillä Edelfeltin näyttelyssä Berliinissä vuonna 1903 sekä Düsseldorfissa ja Kölnissä vuonna 1904.

GATA I BORGÅ 4

Konstverket målades år 1902. Motivet till tavlan är Mellanbrinken i kvällssol. För att hitta ofördärvad hembygdkultur och gamla idylliska stadsmiljöer, reste många av Edelfelts samtida konstnärskolleger om somrarna till Bretagne eller Sydfrankrike för att måla. Edelfelt däremot fann en genuin folkkultur här i Borgåtrakten.

Målningens röda och gyllene toner utstrålar den nedgående kvällssolens värme. I den ensamma kvinnogestalten som vandrar i gränden kan man förnimma melankoli, som torde återspegla Edelfelts stora sorg efter moderns bortgång i slutet av sommaren 1901.

Målningen visades på Edelfelts utställning i Berlin 1903 och i Düsseldorf och Köln år 1904.

KATU PORVOOSSA 5

Teos on maalattu elokuussa 1902 aiheenaan katu kirjailijakodin ulkopuolella. Talon valkoinen pääty näkyy äärimmäisenä oikealla. Harmaaseen ja sinipunertavaan vivahtavalla kadulla kävelee etualalla valko- ja mustapukuinen nainen lapsineen. Vasemmalla olevan punaisen talonpäädyn vierellä on kaksi vanhaa mustapukuista naista. Taustalla on vihreitä puun latvoja ja vanha raatihuoneen torni. Teos on tekniikaltaan vesiväri-guassi.

GATA I BORGÅ 5

Konstverket är målat i augusti 1902. Motivet till målningen är gatan utanför Diktarhemmet. Husets vita gavel syns längst till höger. I början av gatan, som skiftar i grått och blårott, vandrar en vit- och svartklädd kvinna med sina barn. Bredvid det röda husets gavel står två svartklädda gamla kvinnor. I bakgrunden syns gröna trädtoppar och rådhusets gamla torn. Målningen är en gouache (täckande vattenfärg).

VANHA RAATIHUONE

Raatihuoneentori, 06100 Porvoo, puh. (019) 574 7500, info@porvoonmuseo.fi

Huomattava kokoelma Albert Edelfeltin maalauksia sekä Ville Vallgrenin veistoksia. Esillä myös Johan Kuntsonin maalauksia. Samoin esillä on Porvoon Iris-tehtaan tuotantoa vuosilta 1897, Louis Sparren huonekaluja ja A.W. Finchin keramiikkaa. Saara Hopea-Untrachtin töitä.

Avoinna: 1.9.–30.4. ke–su 12–16, 1.5.–31.8. ti–la 10–16, su 11–16

Pääsymaksu: 6 €/aikuinen, 3 €/lapsi (7–17 v) ryhmät yli 10 henkeä á 5 €.

Yhteinen pääsymaksu Holmin talon kanssa.

www.porvoonmuseo.fi

GAMLA RÅDHUSET

Rådhusstorget, 06100 Borgå, tfn +358 (0)19 574 7500, info@porvoonmuseo.fi

En fin samling målningar av Albert Edelfelt och skulpturer av Ville Vallgren samt arbeten av Johan Knutson. Möbler av Louis Sparre och keramik av A.W.Finch från Irisfabriken i Borgå 1897–1902. Saara Hopea-Untrachts arbeten.

Öppet: 1.9.–30.4 on–sö 12–16, 1.5.–31.8 ti–lö 10–16, sö 11–16

Inträdesavgift: 6 €/vuxen, 3 €/barn (7–17 år) grupper över 10 personer 5 €/person.

Inträdesavgiften gäller också för besök i Holmska gården.

www.porvoonmuseo.fi

LAUANTAI-ILTA HAMARISSA 6

Teos on maalattu vuonna 1885 elo- syyskuussa, jolloin syyssateet aiheuttivat ongelmia taiteilijan työskentelylle. Maalauksen etualaa hallitsevat laivalaiturilla oleilevat naiset ja lapset, jotka odottavat taustalla olevalta höyrysalta soutuveneillä palaavia työläisiä. Laiturin oikealla puolella istuva piippuaan sytyttävä ukko kuvastaa lauantai-illan joutilasta tunnelmaa.

Tähän teokseen Edelfelt on vanginnut hauraan pohjoismaisen iltatunnelman, joka syntyy etenkin valon käsittelystä.

Sinisenharmaiden, vaalean sinisten, oljenkeltaisten, sinipunertavien vivahteiden luoma valovaikutus korostuu tumman kuusimetsän ja sen tumman vihreän heijastuksen ansiosta. Laskevan auringon lämpimän keltaisen hohde tehostaa tunnelmaa.

Kööpenhaminan Taidemuseo osti teoksen kokoelmiinsa Göteborgissa pidetystä Valandin pohjoismaisesta vihkäisnäyttelystä.

LÖRDAGSKVÄLL VID HAMMARS 6

Konstverket är målat år 1885 under augusti och september, då höstregnen försvårade konstnärens arbete. I förgrunden står kvinnor och barn på skeppsbron och fördriver tiden i väntan på de arbetare som återvänder i roddbåtar från ångsågen i bakgrunden. Gubben som sitter på bron till höger i färd med att tända sin pipa symboliserar lördagskvällens passiva stämning.

I detta verk har Edelfelt lyckats fånga den skira nordiska kvällsstämningen, som framför allt ligger i ljusbehandlingen. Den ljuseffekt som skapas av blågrått, ljusblått, halmgult och gråblå förstärks genom kontrasten mot den mörka granskogen och dess djupgröna spegling, som färgas av den nedgående solens varmgula glans.

Konstmuseet i Köpenhamn köpte tavlan till sina samlingar på Valands nordiska invigningsutställning i Göteborg.

KESÄILTA HAIKON SELÄLLÄ 7

Teos on maalattu Haikossa syyskesällä 1899. Näköala etualan metsäiseltä Lennätinvuorelta yli taustalla näkyvän Haikon selän, missä vasemmalla on joitakin höyrylaivoja ja pursia ankkurissa. Laskeva aurinko luo voimakkaan punertavan hohteen laivoihin ja etualalla vasemmalla olevaan honkaan. Edelfelt teki teoksesta koristeellisen toisinnon Pariisiin v. 1900 maailmannäyttelyn suomalaista paviljonkia varten. Teoksen nimi oli "Näköala Haikon selältä".

Teos on ollut esillä mm. Suomen Taiteen näyttelyssä lokakuussa 1899, Société Nationale des Beaux Arts:n salongissa Pariisissa

1901, Pohjoismaisessa taidenäyttelyssä Krefeldissä sekä useissa näyttelyissä Suomessa.

SOMMARAFTON VID HAIKO FJÄRD 7

Målade på Haiko i september 1899. Utsikt från det skogbevuxna Telegrafberget i förgrunden över Haikofjärden i bakgrunden. Till vänster ligger några ångfartyg och skutor förankrade. Den nedgående solen sprider ett starkt rödaktigt skimmer över fartygen och på en fura i förgrunden. Edelfelt målade en dekorativ replik (kopia) av tavlan för den finska paviljongen på Världsutställningen i Paris år 1900. Repliken är känd under namnet "Utsikt över Haiko fjärd".

Konstverket har visats bl.a. på Finska Konstnärers utställning i oktober 1899, Société Nationale des Beaux Arts salong i Paris 1901, Nordiska konstutställningen i Krefeld och på många utställningar i Finland.

EDELFEITIN TIE HAIKKOON

Edelfeltin äiti oli vuokrannut vuonna 1879 kesähuvilan Haikosta meren rannalta. Vieraillessaan täällä jo samana kesänä taiteilija ihastui alueen luontoon siinä määrin, että jo seuraavana vuonna hän osti täältä vanhan tilanhoitajan asunnon. Rakennuksen edessä aukeni Haikon selkä valoisana ja aavana. Vastarannalla olevan höyrysahan luona liikkui lakkaamatta puutavaraproomuja ja laivoja antaen näköalalle vaihtelua ja väriä. Täältä Edelfelt löysi innoituksensa vehmaasta saariston luonnosta ja toisaalta ahavoituneista värikkäistä saaristolaisista.

EDELFEITIN VÄG TILL HAIKO

Edelfeltin mor hyrde 1879 en sommarvilla vid havsstranden på Haiko. När konstnären samma sommar besökte stället, blev han så förtjust i den vackra naturen att han redan följande år köpte en gammal förvaltarbostad här. Framför byggnaden låg Haikofjärden ljus och öppen. Den ständiga trafiken av skepp och virkespråmar vid ångsågen på motsatta stranden gav utsikten liv och omväxling. I denna lummiga skärgård och bland de färgstarka väderbitna skärgårdsborna hämtade Edelfelt sin inspiration.

KESÄELÄMÄÄ SAARISTOSSA 8

Maalaus on viehkeä tuokiokuva huolettomasta kesänvietosta Haikon selällä aurinkoisena kesäpäivänä. Vaaleapukuinen nainen ja pieni tyttö katselevat laiturilta kahta lasta, jotka puuhaavat laituriin kiinnitettyjen soutuveineiden ääressä. Teos on maalattu Haikossa kesällä 1880.

Maalaus on taiteilijan ensimmäinen rantakuva leikkivine lapsineen ja kimaltelevine vesineen. Arvostelijat korostivat teoksen luonnosmaista muotokäsittelyä ja vaaleaa väriasteikkoa uutuuksena suomalaisessa maalaustaiteessa.

Teos oli esillä Edelfeltin näyttelyssä Suomen Taideyhdistyksen galleriassa syys-lokakuussa 1880. Helmikuussa 1881 se oli myytävänä eräässä pariisilaisessa taidekaupassa.

SOMMARLIV I SKÄREN 8

Målningen skildrar ett angenämt ögonblick under en solig och sorglös sommar dag på Haikofjärden. En kvinna i ljus klänning och en liten flicka står på en brygga och betraktar två barn som sysslar med några roddbåtar, som är förtöjda vid bryggan. Konstverket är målat på Haiko sommaren 1880.

Målningen är konstnärens första strandvy med lekande barn vid glittrande vatten. Kritikerna lyfte fram den skissaktiga formhanteringen och den ljusa färgskalan som något nytt i den finländska målarkonsten.

Konstverket var utställt på Edelfeltin utställning i Finska Konstföreningens galleri under september och oktober 1880. I februari 1881 var konstverket till salu i en konsthandel i Paris.

LAIVANRAKENTAJAT 9

Ranta-aihe Haikosta, maalattu Haikossa elo- syyskuussa 1886. Edelfelt maalasi teoksen newyorkilaisen taidekauppiaan Roland Knoedlerin tilauksesta. Teoksessa on samanlainen tunnelma kuin kahdessa muussa lapsia kuvaavassa teoksessa "Leikkiviä poikia rannalla" ja "Tukilla leikkiviä poikia." Maalaus on raikas. Se tulvii lämpöä ja valoa. Intuitiivisesti ymmärtäen lapsen sielunelämän Edelfelt on esittänyt mallinsa mietiskellen leikin vakavuuteen vaipuneina. Eräs arvostelija ylisti teosta Helsingissä pidetyn näyttelyn yhteydessä sanoen: "Harvoin saa nähdä verrattomampaa valonkäsittelyä, harvoin taiteilija on onnistuneemmin kuvaillut täysin selkeätä päivänvaloa, joka on ominaista kirkaalle pohjoismaiselle kesäpäivälle."

"Laivanrakentajat" kulkeutui ruotsalaisen lähetystövirkaileijan kautta Suomeen 1935. Se myytiin Hagelstamin syyshuutokaupassa 1992 yksityiskokoelmiin.

SKEPPSBYGGARE 9

Strandmotiv från Haiko målat under augusti och september 1886 på Haiko. Edelfelt målade verket på beställning av konsthandlaren Roland Knoedler i New York. Målningen förmedlar samma stämning som de två andra konstverken med barnmotiv "Lekande pojkar på stranden" och "Lekande pojkar på stocken". Målningen är fräsch och flödar av värme och ljus. Edelfelt har här med en intuitiv känsla för barnets psyke framställt sina modeller djupt försjunkna i lekens allvar.

En kritiker rosade konstverket i samband med en utställning i Helsingfors med orden "sällan ser man en ypperligare ljusbehandling, sällan har en konstnär på ett lyckligare sätt återgivit en sådan... av intet bruten dager som kännetecknar en klar nordisk sommardag".

"Skeppsbyggare" köptes av en svensk ambassadtjänsteman och förvärvades till Finland år 1935. Tavlan såldes år 1992 på Hagelstams auktion till en privat samling.

LEIKKIVIÄ POIKIA RANNALLA I 10

Maalattu Haikossa elo- lokakuussa vuonna 1884. Ulappa kimaltelee auringossa sinisen taivaan ja keveiden pilvien alla. Edelfelt on onnistunut vangitsemaan tuokiokuvan lasten kesän riemuista ilman minkäänlaisia ulkoisia häiriötekijöitä. Monille Edelfeltin harjoitelmille ominainen hetken tuoma raikkaus elää valmiissa teoksessa. Valo väreilee lämpimästi ja elävästi. Poikien voimakkaasti maalatut vartalot sulautuvat vaalean taustan ja harmaalle vivahtavan veden kanssa ilmapiksi maalaukselliseksi kokonaisuudeksi.

Teoksen osti kesäkuussa 1885 Galerie Georges Petit:stä Pariisista kreivi Wladimir Seremetjeff keisarinna Dagmaria varten. Vuonna 1930 sen osti Leningradista Anitskovin palatsin hajotetuista kokelmista helsinkiläinen taidekauppia W. Sjöberg. Häneltä teos ostettiin Ateneumin taidekokoelmiin.

LEKANDE GOSSAR PÅ STRANDEN I 10

Mälad på Haiko augusti-oktober 1884. Fjärden glittrar i solen under blå himmel och lätta moln. Edelfelt har lyckats fånga ett ögonblick i barnens lek, som inte låter sig rubbas av yttre faktorer. Just denna spontana friskhet, som är så karaktäristisk för många av Edelfelts förstudier, lever kvar i de färdiga målningarna. Ljuset vibrerar varmt och levande. Pojkarnas skarpt målade gestalter smälter samman med den ljusa bakgrunden och det gråskiftande havet till en luftig, målerisk helhet.

Målningen köptes i juni 1885 av greve Wladimir Scheremetjeff från Galerie Georges Petit för kejsarinnan Dagmars räkning. År 1930 köptes den av konsthandlare W. Sjöberg från Helsingfors. Den tillhörde då de upplösta konstsamlingarna i Anitschkoffpalatset i S:t Petersburg.

NUORI PÄIVÄNVARJOA PITELEVÄ NAINEN ①

Ranta-aihe Haikosta. Edelfelt aloitti teoksen maalaamisen Haikossa kesällä 1886 ja viimeisteli sen Pariisissa saman vuoden joulukuussa. Edelfelt kuvaa maalauksessa haikkolaista kesäelämää. Nuori rannalla kävelevä nainen, joka suojaa kasvonsa auringon paahteelta, edustaa alueen kesävieraita. Haikonselällä seilaavat suuret purjealukset taas ovat modernin kaupankäynnin symboleja. Teos on myyty Yhdysvaltoihin 27.1.1887 ilmestyneen Helsingfors Dagbladetin mukaan.

UNG DAM MED PARASOLL ①

Strandmotiv från Haiko. Edelfelt påbörjade målningen sommaren 1886 på Haiko och slutförde den i december samma år i Paris. Edelfelt beskriver sommarlivet i Haiko. Den unga kvinnan som promenerar på stranden och skyddar sitt ansikte mot den gassande solen symboliserar sommargästerna.

De stora segelfartygen på Haikofjärden symboliserar den moderna handeln. Enligt en notis i Helsingfors Dagblad 27.1.1887 hade konstverket sålts till USA.

KATTOIKKUNALLINEN ATELJEE

Kesällä 1883 Edelfelt rakennutti Haikkoon itselleen ateljeen voidakseen poistaa sään vaihteluiden ongelman, mikä ulkona maalatessa oli vaikeuttanut hänen työskentelyään. Ateljeessa oli kattoikkuna, mutta muuten se oli hyvin pelkistetty ilman upeita huonekaluja. Nauraen Edelfelt kertoi Elli Tompurille, kuinka hänen sisarensa Berta kerran kiireesti sisusti muutamalla tuolilla ateljeen, kun Haikon kartanossa vieraana oleva Venäjän suuriruhtinas halusi vierailulla ateljeessa.

EN ATELJÉ MED TAKFÖNSTER

På sommaren 1883 lät Edelfelt bygga en ateljé på Haiko för att kunna måla oberoende av det växlande vädret som tidvis vållade honom problem. Ateljén försågs med ett takfönster, men annars var den mycket spartanskt möblerad. Edelfelt lär skrattande ha berättat för Elli Tompuri hur hans syster Berta en gång fick bråttom att inreda ateljén med ett par stolar, när den ryske kejsaren som gästade Haiko gård, önskade besöka ateljén.

EUKKO PÄREKOREINEEN 12

Teos on maalattu Haikossa elo-syyskuussa 1882. Maalauksen mallina on ollut perheen vanha uskollinen palvelija Fredrika Snygg, lempinimeltään Tajta, joka on ollut mallina useissa Edelfeltin maalauksissa. Taiteilija itse nimitti teosta "Tajtan muotokuvaksi", mutta näyttelynimeksi tuli "Eukko pärekoreineen".

Edelfelt on asettanut mallinsa kirkkaaseen päivänpaisteeseen. Teoksessa ääri-riivit ovat hajonneet pehmeiksi, leveinä juokseviksi siveltimenvedoiksi. Maisema ja malli sulautuvat yhteen värin, ilman ja valon muodostamaksi kokonaisuudeksi. Maalauksen ilmaisu sävyttää ja rikastaa lämmin sisäinen tunne kuvattavaa kohtaan.

Teos herätti suurta ihastusta ja on ollut kymmenissä näyttelyissä ympäri maailmaa mm. Pariisissa, Kööpenhaminassa, Khaminassa, Göteborgissa, Monacossa ja Kiel:ssä. Teoksen osti vuonna 1883 Suomen taideyhdistys Ateneumin koelmiin 1 500:lla silloisella markalla.

GUMMA MED PÄRTKORG 12

Konstverket är målat på Haiko under augusti och september 1882. Som modell satt familjens gamla tröjnarinna Fredrika Snygg, också kallad Tatja. Tatja har suttit modell för många av Edelfelts målningar. Konstnären själv kallade verket "Porträtt av Tatja", men på utställningarna blev den känd under namnet "Gumma med pärtkorg".

Edelfelt har placerat sin modell sittande i klart solsken. I konstverket är konturerna upplösta i mjuka, brett flytande penseldrag. Landskapet och modellen smälter samman med färgerna, luften och ljuset. Konstnärens varma känsla för sin modell återspeglar sig i målningen och ger den en rikare djup.

Konstverket fick ett entusiastiskt mottagande och visades på tiotals utställningar runt om i världen, bl.a. i Paris, Köpenhamn, Göteborg, Monaco och Kiel. Målningen köptes år 1883 till Ateneums samlingar av Finska Konstföreningen för 1 500 dåtida mark.

MANSIKOITA 13

Teos on maalattu taiteilijan huvilan ulkopuolella Haikossa heinä- elokuussa 1890.

Edelfelt kuvaa maalauksessa keskikesän kuumaa värihehkua ja aurinonpaahteista väreilevää ilmaa hyvin impressionistiseen tapaan. Katsojan huomio kiintyy rohkeihin, loistaviin väriavastakohtiin ja ilmeikkääseen esitystapaan, jolle on ominaista lyhyet, pyöreät siveltimenvedot.

Teos on ollut esillä mm. Suomen Taideyhdistyksen näyttelyssä syksyllä 1890, Exposition Internationale, Galerie Georges Petit, Pariisi, joulukuun 1890; Société Nationale des Beaux Arts:n salonki 1891,

Kansainvälinen näyttely München 1891, Pariisin maailmannäyttely 1900.

SMULTRON 13

Konstverket är målat utanför konstnärens villa i Haiko under juli och augusti 1890. Edelfelt målar högsommarens intensiva färgglöd och luften som dallrar i solgasset i typiskt impressionistisk stil. Beträktarens uppmärksamhet fångas av de djärva, lysande färgkontrasterna och det uttrycksfulla framställningssättet, som karaktäriseras av korta, runda penseldrag.

Konstverket visades bl.a. på Finska Konstföreningens utställning hösten 1890, Exposition Internationale, Galerie Georges Petit i Paris, december 1890, Société Nationale des Beaux Arts salong 1891, Internationella konstutställningen i München 1891, Världsutställningen i Paris 1900.

KRISTUS JA MATALEENA 14

Maalauksen aihe on Kantelettaresta. Teos on maalattu pääasiassa ulkoilmassa Haikossa syys- lokakuussa 1890 ja viimeistelty Helsingissä saman vuoden lokakuussa, jolloin Magnus Enckell oli Kristuksen pään mallina.

Kirjeessään äidille Edelfelt kertoi jo keväällä toiveestaan saada rauhaa kesän kuluessa ”maalatakseni Uudesta testamentista jonkin aiheen, jota aion käsitellä aivan vapaasti pohjoismaisessa ympäristössä.” Näiden kunnianhimoisten ajatusten tuloksena syntyi ”Kristus ja Matalena”.

Maalauksen pääasiallisen tunnelman luo kuitenkin rauhallinen lämpikultava valo, joka lankeaa syksyisen, kullanhöhtöisen maiseman ylle kietoen sen kirkastuneeseen hohteeseen.

Teos oli esillä Edelfeltin näyttelyssä Helsingissä marras- joulukuussa 1890. Kansainvälisissä näyttelyissä mm. La Société Nationale des Beaux Arts:n salonki Pariisi 1891, München, Budapest 1891, Tukholma, Göteborg 1892, Pietari 1898, Pariisin maailmannäyttely 1900, Kööpenhamina 1901.

KRISTUS OCH MAGDALENA 14

Motivet till målningen är hämtat ur Kanteletar. Konstverket målades huvudsakligen utomhus på Haiko under september och oktober 1890 och slutfördes i Helsingfors i oktober samma år. Som modell för Kristus huvud stod då Magnus Enckell. I ett brev till sin mor uttalade Edelfelt redan på våren en förhoppning om att under sommaren få tid och ro ”att göra något ämne från Nya testamentet behandlat alldeles fritt i nordisk omgivning”. Som ett resultat av dessa ambitiösa tankar blev konstverket Kristus och Magdalena till. Den huvudsakliga stämningen i målningen skapas genom det lugna genomskinliga ljus som faller över det höstligt skimrande landskapet och sveper in det i ett förklarad skimmer.

Konstverket fanns med på Edelfelts utställning i Helsingfors under november och december 1890 och på följande internationella utställningar: La Société Nationale des Beaux Arts Salong i Paris 1891, München, Budapest 1891, Stockholm och Göteborg 1892, S:t Petersburg 1898, Världsutställningen i Paris 1900, Köpenhamn 1901.

LAPSEN RUUMISSAATTO 15

Albert Edelfelt vieraili ensimmäisen kerran Haikossa heinäkuun lopulla 1879. Eräänä sunnuntaiamuna hän osallistui ristiäismatkaan istuen veneen keulassa tehden harjoitelmia veneessä istuvista ahavoituneista saaristolaisista. Matkan antina syntyi ”Lapsen ruumissaatto”.

Vinoon asetetun arkun taiteilija maalasi sommitelmaan taiteellisista syistä saadakseen henkilöt ilmavammin ryhmitetyiksi. Teos oli Edelfeltin ensimmäinen saaristolaisaiheinen maalaus, mistä aihepiiristä tuli tärkeä osa taiteilijan tuotantoa 1880-luvulla.

Edelfelt maalasi teoksen ulkona. Yli kaksi metriä leveä kangas täytyi ankkuroida rantakiviin, jotta myrskyt eivät repisi sitä irti. ”En luullut ulkona maalaamisen olevan niin vaikeaa”, kirjoitti taiteilija eräälle ystävälleen. Vaikeuksista huolimatta Edelfelt onnistui luomaan henkilöihinsä luontaista arvokkuutta ja ryhtiä, mikä on maalauksen yksi suurimpia ansioita. Mitään vastaavaa eivät Suomen kansanelämän kuvaajat olleet aikaisemmin kyenneet tuottamaan.

Edelfelt toi teoksen Pariisiin salonkiin, jossa se palkittiin III luokan mitalilla vuonna 1880.

ETT BARN S LIKFÄRD 15

Albert Edelfelt besökte Haiko för första gången i slutet av juli 1879. En söndagsmorgon var han med om en dopfärd. Han satt i båtfören och tecknade studier över de väderbitna skärgårdsborna som var med på dopfärden. Så tillkom målningen ”Ett barns likfärd”. Den på sned ställda kistan tog Edelfelt med av rent konstnärliga skäl för att möjliggöra en luftigare figurgruppering. Ett barns likfärd var Edelfelts första målning med de skärgårdsmotiv, som på 1880-talet skulle spela en så viktig roll i hans produktion.

Edelfelt målade konstverket ute i det fria. Tavelduken, som var över två meter bred, måste förankras i strandstenarna för att inte slitas loss av stormarna. ”Jag trodde ej att det var så svårt att måla ute” skrev konstnären till en av sina vänner. Trots svårigheterna lyckades Edelfelt avbilda skärgårdsbornas naturliga värdighet och hållning, vilket anses vara en av målningens största förtjänster. Ingen folklivsmålare hade tidigare kunnat prestera något motsvarande.

Edelfelt tog målningen till Paris salong, där den år 1880 belönades med en medalj av tredje klass.

ALBERT EDELFEIT – FINLANDS INTERNATIONELLT MEST BETYDANDE KONSTNÄR

Albert Edelfelt, som anses vara Finlands internationellt mest betydande konstnär, föddes i Borgå den 21 juli 1854. Redan som liten gosse visade han prov på konstnärliga anlag och när han vuxit upp till yngling ville han resa utomlands för att studera målarkonst. Han reste först till Antwerpen och senare till Paris, som kom att bli som ett andra hem för honom. På 1880-talet blev Edelfelts konstnärliga framtoning mycket parisisk och han tävlade med den tidens franska mästare i stadens årliga salonger. Med sina ateljémiljöer, Paris salonger, modemedvetna parisiskor, lysande porträtt och finländska landskap firade han lysande triumfer i salongerna. Tack vare framgångarna fick han beställningar från både den franska staten och det kejserliga hovet i S:t Petersburg. Han var den förste finske konstnären som blev internationellt känd och vars konstverk köptes till muséer och ansedda konstsamlingar.

Mitt i det pulserande livet i Paris kände Albert Edelfelt också stark kärlek till sitt hemland. Han ville avbilda finländska motiv och visa världen att Finland har en egenartad folklig tradition och kultur. År 1879 hyrde Edelfelts mor en sommarvilla på Haiko gårds marker. När konstnären besökte Haiko blev han så förtjust i skärgårdslandskapet att han återvände dit varje sommar så länge han levde. År 1880 köpte han en gammal förvaltarbostad och tre år senare lät han bygga en ateljé med takfönster. Här tillbringade han sedan sammanlagt 24 somrar. Borgå skärgård med dess väderbitna skärgårdsbor blev en ousinlig inspirationskälla för honom. På Haiko målade Edelfelt över 220 verk, av vilka många prisbelönades i Paris salonger. Ännu den sista sommaren Edelfelt levde kom han till Haiko och målade flitigt trots sviktande hälsa. Edelfelt dog på Haiko den 18 augusti 1905.

Som tecknare av Finlands historia, internationell porträttmålare, skildrare av det finska folket och den finska naturen och som illustratör av Fänrik Ståls sägner har Edelfelt inte sin like i den finska konsthistorien. Ett viktigt livsverk utträttade han också som främjare av den finska kulturen både i hemlandet och utomlands. Den mest imponerade prestationen inom detta område var att det autonoma Finland lyckades få en egen paviljong på Världsutställningen i Paris 1900, vilket till stor del var Edelfelts förtjänst. Under sina sista levnadsår arbetade Edelfelt också målmedvetet för att hjälpa unga konstnärer både i det egna landet och utomlands.

ALBERT EDELFELTIN JALANJÄLJISSÄ I ALBERT EDELFELTS FOTSPÅR

Porvoo / Borgå

Porvoo Näsinmäeltä nähtynä / Borgå sett från Näsebacken	s. 3
Porvoon joessa uivia poikia / Badande gossar i Borgå å	s. 3
Porvoo Linnamäeltä nähtynä / Borgå sett från Borgbacken	s. 5
Katu Porvoossa 1, Välitörmä / Gata i Borgå 1	s. 5
Katu Porvoossa 2 / Gata i Borgå 2	s. 6

Hamari / Hammars

Lauantai-ilta Hamarissa / Lördagskväll i Hammars	s. 7
--	------

Lennätinvuori / Telegrafberget

Kesäilta Haikon selällä / Sommarafton vid Haiko Fjärd	s. 7
---	------

Haikon kartanon puisto / Parken vid Haiko gård

Kesäelämää saaristossa / Sommarliv i skären	s. 9
Laivanrakentajat / Skeppsbyggare	s. 10
Leikkiviä poikia rannalla / Lekande gossar på stranden	s. 10
Nuori päivänvarjoa pitelevä nainen / Ung dam med parasoll	s. 11

Ateljeen mäki / Ateljebacken

Eukko pärekoreineen / Gumma med pärtkorg	s. 12
Mansikoita / Smultron	s. 12
Kristus ja Matalena / Kristus och Magdalena	s. 13
Lapsen ruumissaatto / Ett barns likfärd	s. 14

www.aktia.fi

**Nyt entistä
monipuolisempi Aktia
- palveluksessasi**

pankkipalvelut • vakuutukset • kiinteistönvälitys

Tervetuloa Aktiaan!

Aktia Pankki Oyj
Porvoo
Mannerheiminkatu 9-11
06100 Porvoo
puh. 010 247 5700

Aktia

*kiinteistä linjasta 8,21 snt/puhelu + 5,90 snt/min, matkapuhelimesta 8,21 snt/puhelu + 16,90snt/min